

MAGVETŐ

Ottlik Géza

Minden megvan

Ottlik Géza: Minden megvan

Ottlik Géza
Minden megvan
(Részlet)

(Részlet)

Magvető

© Ottlik Géza örököse, 1991
Magvető Könyvkiadó és Kereskedelmi KFT.
www.magveto.hu
ISBN 978-963-14-2778-3

Készítette: eKönyv Magyarország Kft.

A Drugeth-legenda

(Nyugat, 1939/6. sz.)

Az ürügy

Ezerkilencszázhuszonkilenc tavaszán, Franciaországból hazafelé igyekeztél, enyhe kerülővel vettem az utamat, hogy a világhírű tengeri fürdőn, amelyet szép hamis névvel Oloron-les-bains-nek neveznek majd, meglátogassam Ervint, unokabátyámat. Ekkor már több mint tíz esztendeje nem láttam őt – egy hónappal a fegyverszünet előtt találkoztunk utoljára, s az összeomlás után nyomtalanul eltűnt. Egy ideig sokat gondoltam rá, gyerekesen vágyakoztam utána, gyermekkorom e kedves rokona után, aki – felnőtt fiú léte – komoly, valódi „barátom” volt. De aztán, mire évek múltán hírt kaptunk felőle, hogy Oloronban él, s valami szállodaigazgató, már alaposan elfelejtetem őt.

Ő, hát szállodaigazgató lett Ervinből... Hogy imádta őt mindenki, legfőképpen a nők, a tízéves elkényeztetett kis Editkétől kezdve a szivarozó, nagyszerű Zseni nagymamáig, mindegyikük. Hosszú, karcsú fiú volt, tünevényesen mozgott, remekbe faragott, végtelenül vonzó arcéle és felnyírt tarkója kisfiúsnak hatott, míg a szeme szögletében ezer apró, öreg ránc bujkált, és arcán két mély, megnyerő barázda szántott végig. Ha megérkezett, először mindig kedvencét, Zseni nagymamát üdvözölte, két izmos karjával felkapta őt a levegőbe, körültáncolta vele a szobát, s csak e szertartás után varázsolta elő számára a szivarokat, a férfiszivar-költeményeket. Henri Clayt, üvegtokeos Upmant; a nagymama a gáttalan, rendíthetetlenül vidám férfiaságáért szerette. Ha Editke erőnek erejével az ölébe ült, ő kissé zavartan, de elragadó udvariassággal társalgott vele; a kislány nyilván ezért a csókolni való, fiús gyámoltalanságáért rajongott, szunnyadó anyai érzéssel. Ervin mint tényleges főhadnagy szolgált a prágai fekete dragonyosoknál.

Hogyan került Oloron-les-bains-be? Árva fiú volt, dragonyos kapitányként szerelt le, izületeiben finom, de elűzhetetlen nyavalyával, s kissé orrolva a Monarchiára. Akártyához, a tánchoz és a teniszjátékhoz értett, s így némi kalandozás után Marienbadban talált alkalmazást, amely - mint később írta - nem sokban különbözött a parkett-táncos, a krupié vagy a tenisztréner minőségétől, legfeljebb abban, hogy e három mesterséget neki egy személyben kellett gyakorolnia, s hogy akitől borraivalót kapott, az éppúgy kapitány úrnak szólította, mint az, akinek ő adott. Innen került rövidesen a tengeri fürdőhelyre. No, de nem is Ervinről akarok én beszélni.

Ezen a tavaszon tehát, amely óta már éppen újabb tíz év telt el, meglátogattam Ervint, az oloroni szállóigazgatót. Érkezésem pontos idejéről nem értesítettem, s így aztán magam indulhattam neki a szállodát megkeresni. Mikor megmutatták, melyik az, nem akartam elhinni. Ez a délszaki kertből kiemelkedő márványpalota lenne az ő „vityillója”, amiről írt? Ezt igazgatja ő, itt él? Perzsaszőnyeges csarnokba léptem be, s némiképp elfogódva érdeklődtem iránta. Először nem értették a nevét, idegen kiejtésre kellett ferdítenem. Ó, a kapitány úr - felderültek az arcom, suttogás, továbbítás, telefon -, foglaljak helyet. Néhány pillanat múlva a lépcső aljában, a csavart oszlopok mögött megjelent a régi Ervin zsakettes alakja.

Csak a polgári ruha jelezte a változást. Egy mákszemnyit sem öregedett, ezt rögtön észrevettem, pedig már a negyvenben lépegetett. Míg én evvel a kusza, szórakozott fejszámolással bíbelődtem, ő tárt karokkal sietett felém.

- Kedves kis öregem!... Micsoda ember lettél!

- Ervin - kiáltottam végre -, drága Ervin. - Összeöleleztünk.

- Hol a csomagod? Rögtön kiküldök érte, a vendégem vagy, nem ereszt... eresztelek ám el - megfordult, odaintette magához az embereit, és intézkedett, sebesen görgetve gégéjéből az idegen szavakat, rohanó, lágy r betűket. „Sza-

ladj csak, kisfiam, a táskáért... no, öreg huszár, nyissuk ki, várjunk csak, a tizenhetest az én kedves öcsémnek... te is szaladj, Fandine, szedd a lábad..."

Úgy állt itt, a hétpróbás nyugalma, peeri rangban lévő szálló süppedő szőnyegén, a hatalmas karosszékek között, mint állhatott az apja a bebeki kúriájuk előtt. A felbolydult, serény cselédnép lázaspiros orcával tesz-vesz körülöttem, míg ő felajánlja úri házának vendégszeretét... Nem lehetett letagadni, hogy erősen idegen kiejtéssel, furcsa hangsúllyal beszél már magyarul - ha ismét felém fordult, éreztem, amint nehezen kapcsolja át agyában a szót az anyanyelvére. Különös módon volt fogyatékos ez a beszéd, a szóbősége nemhogy csökkent volna, hanem éppen feltűnően sok zamatos magyaros fordulattal, ízes kifejezéssel élt, igaz, hogy el-elvéve a ragokat és vonzatokat. Bár meg lehet, hogy csak éppen e mulatságos botlások, e paradox hibák s a szokatlan hangszínezés és beszédütem tette feltűnővé a tősgyökeres, szinte hatásvadászóan hamisítatlan magyar szöveget - s olyannyira, hogy az idegen környezet nagyítóján kissé népszínműhősnek s kissé bujdosó brigadérosnak éreztem őt emiatt, megtévesztve.

Mert ez a tengerermólyos emigráció igazán nem volt valami keserű száműzetés, ezt látnom kellett. Hamarosan kiderült, hogy Ervint itt éppúgy imádja mindenki, mint oda-haza. Ő volt a szálló legelőkelőbb vendége, tökéletes világfi, nyaraló dragonyos kapitány. Kártyázott, udvarolt, az elemében élt itt, igazi elemeiben. Ezért nem is öregedett. Látnivaló volt, hogy hajlott tartása mit sem jelent, hogy már tizenhat éves korában ilyen enyhén görnyedt felsőtesttel járt, mintha örökös készenlétben lenne egy szépasszonynak bőkot nyújtani át. Tetőtől talpig szép volt, hódító, hibátlan, a szó szoros értelmében, mert a talpa bőre akkor sem hatott kellemetlenül, ha a fövény sáros homokjára lépett vele, a haját összekócolhatta, járhatott frakkban vagy pecsétes, ócska nadrágban, az asztal alá mászhatott egy elgurult karkötőért, akár a fülét is piszkálhatta volna, akkor is az marad, vonzó, hibátlan nemes vad. Minden mozdulata fesz-

telenné oldódott, egy csámpás kalap, egy lehetetlen kabát alázatosan szépült volna meg rajta, mindent legyőzött, mindent áthatott elbájoló lénye, bármit tett, filmképre lehetett volna venni. Hogyan mondjam el hát, milyen csodálatos volt este, a *diner* után, a kártyaasztalnál, igazi területén? Oldalról néztem őt, belefeledkezvén a látványba, amint mosolygott, amint cigarettával a szája szögletében, felvont szemöldökkel, fejét ferdén lógatva, osztott, vagy fél kézzel tüzet adott egy hölgynek. Nem volt sohasem bőbeszédű.

A kedvemért le akarta mondani ez esti kártyacsatáját. „Lemegyünk a bárba, majd megtáncoltatlak, van itt egy szakajtóra való fehérnép, sok helyénvaló menyecske... helyre... vagy szemrevaló, na!” - Nagy nehezen bírtam csak lebeszélni, én egyáltalában nem tudok táncolni, és nem tudok mit beszélni az idegen nőekkel, viszont nagyon szeretnék kibicelni neki. Beleegyezett, de kikötötte, hogy egy óránál tovább nem játszik semmi esetre sem.

Kilenc órakor kezdték, és éjfél felé járt, mikor Ervin felkelt az asztaltól. A játékról a legelemibb fogalmam sem volt, de végig feszülten figyeltem, és élveztem minden húzását. Gyengéden emelt ki egy-egy lapot a többi közül, könnyen és mellékesen, de végtelen erő és fölény tündökölt ebben a könnyedségben, lazán ejtette a zöld posztóra, de milyen jelentős volt ez a mozdulat - két ujjal fogott meg egy kártyát, mint a virtuóz sebész a műszerét, s így, mosolyogva, szótlan eleganciával vezényelte az ötvenkét lapos roppant zenekart, így pontifikálta a játék nagy szertartását. Olykor az ujjá hegyével megérintett egy lapot az asztalon, jelképesen, olykor felmutatta a kezében maradt két-három kártyát, s a többiek ledobták lapjukat, ilyenkor a kőr királyok, káró dámák arccal előre buktak a megsemmisülés örvényébe... Csak bámultam őt, vékony bal fülét, bal halántékát, kékes, borotvált bőrét, ideges bűvészezeit, és megértettem: fenséges lehet ezekkel a piros-feketén kavargó figurákkal játszani.

Ahogy felállt az asztaltól, szabadkozott jobbra-balra, aztán karon ragadott, és lementünk a bárba. Kék, erős homályba léptünk, bűgött a dzsesszzene, táncoló szép párok siklottak lassan a száguldozó zongora és a csukladozó meg bele-belevijjogó fúvós hangszerek nyomában, már gyéren, lustán kerengve. Ervin köszönetetett, és egy távolabbi sarokban letelepedtünk. Milyen jól él ő itt – gondoltam megnyugodva –, mennyire neki való mindez. A pincér kérdés nélkül elénk tett két nagy, gömb formájú lapos poharat, melyeknek az alján nevenségesen kevés lila folyadék csillogott – s további utasítást várt.

- Mit iszol? – kérdezte Ervin.

- Clicquot özvegyét! – feleltem habozás nélkül, szerénytelenül, mert elragadott a sugallat: most ihatok ebből a pezsgőből, melynek létezéséről valami operett vagy regényfejezet értesített.

A pincér Ervinhez hajolt, és kérdezett tőle valamit, ilyesmit: „Gordon?” vagy „Cordon?” – s ő egy pillanatnyi habozás után közelebb intette a pincért, néhány szót súgott neki. „Szóval kitöltve?...” – „Igenis, kapitány úr!” – mondta az, és eltűnt.

- Tudod – szoltam –, ez az igazi emberséges élet, zene, kártya, békesség. Játsszani kell. Mintha rád szabták volna Oloront, oly szép itt. Nincs is más humánus tevékenység, mint a játék, ez az ember dolga, ez az élet méltósága, kártyázni... nincs más cselekedet, mely emberi lehetne.

Ervin bizonytalanul tiltakozó mozdulatot tett. Nemigen érthette; oly mérhetetlenül jó fiú volt, olyan önzetlen, hogy jóformán alig élt önálló érzelmi és értelmi életet – így gondoltam. Nem tudtam volna őt elképzelni a leghalványabb indulattól gyötörve sem, sem pedig holmi töprengések közepette. Jókedvű, alázatos lélek volt, sugárzott belőle az emberszeretet és az egészség, józan okossága úgy vezérelte őt, mint az erős, derűs természet a bonyodalmas agytekervényekben szűkölködő teremtményeit, jóindulattal és igazsággal.

- Nincs más? - kezével egy ívet írt a levegőben. - Dehogy nincs, kedvesem...

- Úgy értem - vágtam közbe -, hogy a kifelé való béke csak az emberhez méltó magatartás. Semmiféle harc nem isteni eredetű.

Meghozták az italt, s egy közönséges kristályüvegből töltött a pincér, nagy csalódásomra, mert a pezsgősüveget szerettem volna látni, oldalán a felirattal: Özvegyclicquot-né. Ennek nem örültem, noha kiderült, hogy egy különlegesen drága és pompás márkát bontatott fel Ervin. De az íze jó volt, s olyan súlytalanul siklott le a torkomon, mintha csak hús, gyöngyöző levegőt innék. Szótlanul, sokáig iszogattunk. A helyiség halk mozgalmassága már nem csillapodott, akik eddig kitartottak, azok „mélyvíziek” voltak, ahogy Ervin mondta.

- Ezek maradnak, már elhullt a férgé... a féregje... - A hangulat valóban inkább makacsnak, kitartónak tetszett, mint vidámnak.

- Hogy mondtad az elébb? - kérdezte aztán hosszú hallgatás után, nagy meglepetésemre. - Semmiféle harc nem isteni eredetű...

Ugyan mi ütött Ervinbe? Felemelte poharát:

- Most már tudom, hirtelenében nem is értettem... hát kérlek, pontosan így mondta a szegény Drugeth Balázs... hogy is?... „Semmilyen... lázadás... nem lehet isteni eredetű”... ó, az öreg Drugeth!

Hagytam, hogy átmelegedjen, míg megered a nyelve. Aztán elmondta nekem, a Clicquot-tól, az emlékezéstől vagy az anyanyelvétől kissé ittasan, a Drugeth-legendát.